

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของหลักสูตร

สุมิตร คุณานุกร ได้สรุปความหมายของหลักสูตรไว้ว่า หมายถึง

1. เอกสาร ที่กำหนดโครงการการศึกษาของผู้เรียน โดยบรรจุความมุ่งหมายของการให้การศึกษา ตลอดจนเนื้อหาสาระความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรมให้กับผู้เรียน
2. โครงการ ที่ประมวลความรู้และประสบการณ์ให้ผู้เรียน เพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถความต่าง ๆ
3. วิชาความรู้สาขาหนึ่ง¹

พนัส หันนาคินทร์ กล่าวว่า หลักสูตรหมายถึงประสบการณ์และกิจกรรมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความเจริญขึ้นในส่วนของผู้เรียน²

โบซอม (Beauchamp) ได้ให้ความหมายไว้ว่า หลักสูตรหมายถึงเอกสารที่เป็นทางการที่กำหนดรายละเอียดต่าง ๆ เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน³

¹สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน ..., หน้า 4 - 5.

²พนัส หันนาคินทร์, หลักการบริหารโรงเรียน (พระนคร : วัฒนาพานิช, 2513), หน้า 116.

³George A. Beauchamp, Curriculum Theory (Wilmette, Illinois: The Kagg Press, 1975), p. 6.

ส่วนความหมายของหลักสูตร ที่กำหนดขึ้นโดยกรมวิชาการ เพื่อให้ผู้ใช้หลักสูตร ได้มีความเข้าใจตรงกัน ก็คือ "หลักสูตร คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการเรียน หลักสูตรประถมศึกษา คือ ข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่เด็กที่อยู่ในโรงเรียนประถมศึกษา ได้แก่ เด็กที่มีอายุระหว่าง 6 - 12 ปี"¹

กล่าวโดยสรุปก็คือ หลักสูตรหมายถึง เอกสารที่เป็นทางการที่เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับการให้การศึกษาแก่ผู้เรียน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมายของการให้การศึกษา เนื้อหาสาระของความรู้ ประสบการณ์และกิจกรรม ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียน

องค์ประกอบของหลักสูตร

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) เสนอว่า หลักสูตรควรมีองค์ประกอบ 4 อย่าง คือ

1. วัตถุประสงค์ทั่วไป และวัตถุประสงค์เฉพาะวิชา
2. เนื้อหาวิชาและจำนวนชั่วโมงสำหรับการสอนแต่ละวิชา
3. กระบวนการสอนและการเรียน หรือการนำหลักสูตรไปใช้
4. โครงการประเมินผลการสอนตามหลักสูตร²

สุมน อมรวิวัฒน์ กล่าวว่า องค์ประกอบของหลักสูตรควรประกอบด้วย

1. จุดมุ่งหมายของหลักสูตรแต่ละระดับ
2. การกำหนดวัยเรียน เวลาเรียน และอัตราเวลาเรียน
3. สิ่งขับหัวข้อวิชาในแต่ละหมวด และประสบการณ์ทั้งหมด
4. กิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาเรียน รวมทั้งการประเมินผล

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (กรุงเทพมหานคร : เซ็นทรัลเอ็ดจูเคชันเพรสศึกษาธิการพิมพ์, 2522), หน้า (1).

²Hilda Taba, Curriculum Development: Theory and Practice (New York: Harcourt, 1962), p. 6.

5. กิจกรรมของโรงเรียนที่ส่งเสริมพัฒนาการ และประสบการณ์ของนักเรียน
6. กิจกรรมเสริมหลักสูตร¹

จะเห็นได้ว่าเมื่อกล่าวถึงหลักสูตร นอกจากจะพิจารณาในแง่ของความหมายของหลักสูตรแล้ว ยังจะต้องคำนึงถึงหลักสูตรในแง่ขององค์ประกอบด้วย ทั้งนี้เพื่อให้หลักสูตรมีลักษณะที่เป็นกระบวนการ มิใช่เป็นเพียงตัวหนังสือที่เขียนขึ้นไว้เท่านั้น

กระบวนการพัฒนาหลักสูตร

ฮิลดา ทาบ่า (Hilda Taba) กล่าวถึงขั้นตอนในการพัฒนาหลักสูตร ดังนี้

1. สำรวจความต้องการที่จำเป็นของสังคม
2. กำหนดวัตถุประสงค์ตามที่สังคมต้องการ
3. การคัดเลือกเนื้อหาวิชา
4. การจัดเนื้อหาวิชา
5. การคัดเลือกประสบการณ์การเรียนรู้
6. การจัดประสบการณ์การเรียนรู้
7. กำหนดวิธีการประเมินผลและแนวทางการปฏิบัติ²

สุมิตร คุณานุกร กล่าวถึง กระบวนการในการพัฒนาหลักสูตรว่า ประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 5 ประการ คือ

1. การกำหนดความมุ่งหมายของหลักสูตร
2. การเลือก การจัดเนื้อหาวิชาและประสบการณ์
3. การนำเอาหลักสูตรไปใช้
4. การประเมินผลหลักสูตร
5. การปรับปรุงหลักสูตร³

¹สุมน อมรวิวัฒน์, "คำถามคำตอบบางข้อเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา," หลักสูตรและการสอนระดับประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514), หน้า 6 - 7.

²Hilda Taba, Curriculum Development: Theory and Practice ...," p. 12.

³สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน ...," หน้า 5 - 7.

การพัฒนาหลักสูตรเป็นกระบวนการที่เป็นวัฏจักร มีการดำเนินหมุนเวียนต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลาทุกชั้นตอน และเกิดขึ้นในหลาย ๆ ระดับ ทั้งในระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับโรงเรียนและในระดับห้องเรียน ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรในทุกระดับก็必将มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันอีกด้วย

การนำหลักสูตรไปใช้

สมิทร คุณานุกร กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ว่า รวมถึงกิจกรรม 3 ประเภท คือ การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียนให้หลักสูตรบรรลุถึงเป้าหมาย และการสอนของครู โดยได้อธิบายรายละเอียดของกิจกรรมทั้ง 3 ประเภท ไว้ดังนี้ คือ

1. การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอน

โดยทั่ว ๆ ไปแล้ว หลักสูตรระดับชาติจะกำหนดความมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาที่จะสอน กิจกรรมประกอบการเรียนการสอน และการประเมินผล ไว้อย่างกว้าง ๆ มีลักษณะยึดหยุ่นได้ เพื่อสะดวกแก่การนำไปปรับใช้ให้เข้ากับสภาพของท้องถิ่นหรือของโรงเรียน ดังนั้น ครูจึงไม่สามารถที่จะนำหลักสูตรไปสอนได้เมื่อยังไม่มีการดัดแปลง ถ้าจะกล่าวรวม ๆ แล้ว การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนหมายถึง การตีความหมายและการกำหนดรายละเอียดของหลักสูตร สิ่งที่น่าหลักสูตรไปใช้จะต้องตีความหมาย ก็คือ ความมุ่งหมายของหลักสูตร... ส่วนในเรื่องของการกำหนดรายละเอียดนั้น ขอยกตัวอย่างดังนี้ คือ หลักสูตรกำหนดเนื้อหาไว้ว่า "สภาพแวดล้อมในชุมชนหรือท้องถิ่นที่นักเรียนอาศัยอยู่" ผู้นำหลักสูตรไปใช้ของกำหนดรายละเอียดเอาเองว่าจะให้นักเรียนได้เรียนเกี่ยวกับเรื่องอะไรของชุมชนบ้าง เนื้อหาในตัวหลักสูตรไม่อาจกำหนดลงไปได้อย่างชัดเจน เพราะผู้พัฒนาหลักสูตรไม่อาจประมวลรายละเอียดของสภาพชุมชนทุกแห่งลงไปหลักสูตรระดับชาติได้

การแปลงหลักสูตรไปสู่การสอนนี้ จะออกมาในรูปของเอกสารหลักสูตรที่เราเรียกทั่ว ๆ ไปว่า "ประมวลการสอน หรือ โครงการสอน" เอกสารทั้งสองนี้จะช่วยขยายความของหลักสูตรให้กระจ่างมากขึ้นตามลำดับ และเมื่อครูจะลงมือทำการสอนจริงนั้น อาจต้องทำบันทึกการสอนอีกด้วยเพื่อให้เห็นแนวทางการสอนออกมาเป็นรายชั่วโมง แต่ในบางกรณีที่โครงการสอนมีรายละเอียดพอ ครูอาจใช้โครงการสอนเป็นเอกสารนำในการสอนแต่ละครั้งได้เลย

2. การจัดปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ภายในโรงเรียน

การที่หลักสูตรจะสัมฤทธิ์ผลตามความมุ่งหมายได้นั้น จำเป็นต้องมีปัจจัยหลาย ๆ ด้านมาเสริม ทั้งนี้เพราะการนำหลักสูตรไปปฏิบัตินั้นเกิดขึ้นที่โรงเรียน ผู้บริหารโรง-

เรียนควรรสำรวจดูปัจจัยและสภาพต่าง ๆ ของโรงเรียนว่าเหมาะสมกับการนำหลักสูตรมาปฏิบัติหรือไม่ ผู้บริหารต้องคำนึงถึงขนาดของห้องเรียนและจำนวนนักเรียน ห้องสมุด วัสดุอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ต้องมีให้พร้อม การจัดการการสอน การจัดครู เขาสอน ประมวลการสอน โครงการสอน แบบเรียน ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะส่งเสริมหรือสกัดกั้นการปฏิบัติงานของครูตามที่หลักสูตรได้กำหนดไว้

3. การสอนของครู

ครูเป็นตัวจักรสำคัญที่สุดของการนำหลักสูตรไปใช้ การเอาใจใส่ต่อการสอน การสอนให้สอดคล้องกับความมุ่งหมายของหลักสูตร การเลือกวิธีการสอนที่เหมาะสม ฯลฯ เหล่านี้เป็นปัจจัยที่จะชี้ชะตาของหลักสูตรทั้งสิ้น ผู้บริหารโรงเรียนมีหน้าที่คอยให้ความรู้ ให้ความสะดวก ให้คำแนะนำ และให้กำลังใจแก่ครู เพื่อให้การสอนของครูและการเรียนของเด็กบังเกิดผลตามความมุ่งหมายของหลักสูตร บทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น แท้ที่จริง คือ การบริหารงาน - คำนวณวิชาการนั่นเอง¹

สำหรับการนำหลักสูตรไปใช้ในท้องถิ่นนั้น สุมิตร คุณานุภกร ยังได้กล่าวถึง การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ไว้ดังนี้

การพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น หมายถึง การขยายและการปรับหลักสูตรระดับชาติ โดยการพัฒนาประมวลการสอน โครงการสอน (รวมทั้ง คู่มือครู หรือ คู่มือการสอน) และบันทึกการสอน

คำว่า การขยายหลักสูตรระดับชาติ หมายถึง การนำเอาทั้งความมุ่งหมายและเนื้อหามาขยายความ จากนามธรรมเป็นรูปธรรม เพิ่มเติมข้อปลีกย่อยและรายละเอียด ซึ่งจะช่วยให้ครูผู้สอนรู้ว่า ถ้าจะนำความมุ่งหมายนั้นไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผล จะต้องสอนอะไรบ้าง และจะต้องให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างไร มีทักษะอะไร และมีทัศนคติอย่างไร ฯลฯ ในด้านเนื้อหาวิชาก็เช่นกัน หัวข้อหรือประเด็นใหญ่ ๆ ที่หลักสูตรกำหนดมานั้น ควรได้รับการพิจารณาและขยายความเพิ่มเติมให้มีรายละเอียดพอที่ครูจะทราบได้ว่า จะสอนอะไร ส่วน การปรับ นั้น หมายถึง การนำความมุ่งหมายและเนื้อหาวิชา ซึ่งได้กล่าวไว้อย่างกว้าง ๆ ไม่เจาะจงถึงท้องถิ่นหรือชุมชนใดในหลักสูตรระดับชาติ มาปรับให้สอดคล้องกับสภาพทางสังคม ภูมิศาสตร์ และความต้องการของประชาชนในแต่ละเขตการศึกษา... การขยายและการปรับหลักสูตรระดับชาติ ในการสร้างประมวลการสอนมีความสำคัญมาก เพราะจะช่วยให้หลักสูตรมีความกระชับขึ้น และที่สำคัญที่สุด คือ ช่วยให้หลักสูตรระดับชาติมีความสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ในวงการหลักสูตรของประเทศไทย ปัญหาของการ-

¹สุมิตร คุณานุภกร, หลักสูตรและการสอน ..., หน้า 130 - 132.

พัฒนาหลักสูตร ไม่ได้อยู่ที่ตัวหลักสูตรระดับชาติมากเท่ากับอยู่ที่ประมวลการสอน ความล้มเหลวที่จะขยายและปรับหลักสูตรในการสร้างประมวลการสอนนี้เองก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เช่น หลักสูตรไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงและความต้องการของท้องถิ่น หรือครูไม่ยึดหลักสูตรและประมวลการสอนเป็นแนว ฯลฯ¹

วิชัย จงษ์ใหญ่ ได้กล่าวถึง การวางแผนเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ว่าในการนำหลักสูตรไปใช้ในโรงเรียนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ครูใหญ่จะต้องดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ คือ การเตรียมวางแผนงานเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่ การเตรียมจัดกิจกรรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่ การจัดครูเข้าสอน การจัดทำตารางสอน การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้บริหารและกรรมการศึกษา การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่และเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร ซึ่งรายละเอียดของการดำเนินการในหัวข้อดังกล่าว มีดังนี้ คือ

1. การเตรียมวางแผนงานเพื่อการใช้หลักสูตรใหม่

ครูใหญ่และคณะกรรมการบริหารโรงเรียน จะต้องวิเคราะห์หลักสูตรว่า จุดมุ่งหมายของการพัฒนาหลักสูตรและการสอนครั้งนี้ มีเป้าประสงค์ที่แท้จริงคืออะไร และสอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของผู้เรียนและชุมชนเพียงไร การนำหลักสูตรมาปรับใช้นั้น ทางโรงเรียนมีความพร้อมต่อการจะเปลี่ยนแปลงอย่างไรบ้าง วัสดุประกอบหลักสูตรและแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ที่จะนำเขามามีส่วนช่วยในการพัฒนาหลักสูตรนั้นจะจัดหาได้อย่างไร และโดยวิธีใด งบประมาณ อาคารสถานที่พอเพียงหรือไม่ การเตรียมบุคลากรเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรจะทำโดยวิธีใดจึงจะทำให้เข้าใจหลักสูตรอย่างแท้จริง การนำหลักสูตรไปใช้ แม้ว่าตัวหลักสูตรจะพัฒนาขึ้นมาอย่างดีเลิศเพียงใด ถ้าการใช้หลักสูตรขาดความเข้าใจและความไม่พร้อม การพัฒนาหลักสูตรไปสู่จุดหมายที่กำหนดไว้อาจจะประสบความสำเร็จได้ยาก

2. การเตรียมจัดกิจกรรมครูเพื่อใช้หลักสูตรใหม่

ควรจัดอบรมในรูปการประชุมเชิงปฏิบัติการ ให้ครูได้ศึกษาวิเคราะห์ถึงปัญหาของหลักสูตร และจะนำไปปรับใช้ในโรงเรียนได้อย่างไร โดยการสร้างกำหนดการสอน ประมวลการสอน การเลือกและจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และมีบททดสอบการสอนเพื่อแก้ไขปรับปรุงโดยการทำเป็นกลุ่มเล็ก ๆ และใช้เวลาอย่างน้อยประมาณ 2 สัปดาห์ หลังการประชุมเชิงปฏิบัติการแล้ว ครูใหญ่จะต้องคอยดูแลนิเทศ

¹ สุมิตร คุณานุกร, หลักสูตรและการสอน ..., หน้า 183 - 184.

และบริการครูอย่างใกล้ชิด และเป็นขบวนการที่ต้องแก้ไขปรับปรุงอยู่ตลอดเวลา ครูเองจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองว่า "ครู คือนักพัฒนาหลักสูตรในระดับห้องเรียน"

3. การจัดครูเข้าสอน

การจัดครูเข้าสอน ควรจะคำนึงถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ โดยยึดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นหลัก พยายามจัดครูที่จะจัดประสบการณ์ให้เด็กได้เรียนรู้ครบถ้วนตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรเป็นสำคัญ

4. การจัดการการสอน

หลักของการจัดการการสอนจะต้องคำนึงถึง การเรียนรู้วิชาต่างๆ ไม่ควรใช้เวลาเท่า ๆ กัน ระดับของความยากง่ายของการเรียนรู้ก็ย่อมแตกต่างกัน นอกจากนี้ ช่วงการเรียนรู้จะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน และเหมาะสมกับวัยและความสามารถของผู้เรียน การใช้อาคารสถานที่ ห้องเรียน โรงฝึกงาน หอจดทศลง จะต้องมีการใช้ตลอดเวลา จึงจะถือว่า การใช้อาคารสถานที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียน

การจัดทำแผนการสอน คู่มือครู แบบเรียนและสื่อการเรียน เป็นสิ่งสำคัญ ที่จะต้องจัดทำและจะละเลยส่วนหนึ่งส่วนใดไม่ได้ แผนการสอนจะช่วยให้ครูเห็นแนวทางชัดเจนยิ่งขึ้นว่าจะทำการสอนแบบใด จะเลือกกิจกรรมและประสบการณ์อย่างไรให้กับเด็กที่จะทำให้เด็กอยากเรียน ทำให้การเรียนน่าสนใจ การจัดทำสื่อการเรียนอาจจะร่วมกันทำเป็นกลุ่มโรงเรียน จะช่วยแบ่งเบาภาระและการทำงานของครูและจะครอบคลุมเนื้อหาสาระได้มากกว่าเพราะช่วยกันทำ เป็นการประหยัดแรงงานและงบประมาณ ที่สำคัญที่สุดคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามความสามารถ ความสนใจ และตรงกับความต้องการของชุมชน

6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครองและกรรมการศึกษา

การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง คณะกรรมการการศึกษาของโรงเรียน และประชาชนในชุมชนนั้น เป็นสิ่งที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในพฤติกรรมที่จะเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งจะต้องทำเป็นระยะติดต่อกันไป แต่ครั้งไม่ควรนานเพราะจะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย การใช้สื่อมวลชนเป็นเครื่องช่วยประชาสัมพันธ์หลักสูตร เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ จะช่วยได้มาก แต่เราจะประชาสัมพันธ์ในรูปแบบใด จะต้องถ่วงถ่วงอย่างค้ำที่จะให้ผู้รับเกิดความสนใจและติดตามความก้าวหน้าของการพัฒนาหลักสูตรอยู่เสมอ

7. การจัดสภาพแวดล้อมและการเลือกสรรโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร

การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนเป็นสิ่งสำคัญและจะต้องคำนึงถึง เพราะการเรียนรู้ของเด็กไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในห้องเรียนเท่านั้น สภาพแวดล้อม

ภายนอกห้องเรียนก็จะเป็นส่วนช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ได้ เช่น การจัดบริการอาหารกลางวัน เด็กจะได้แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกและคุณค่าอาหารที่มีประโยชน์ต่อการดำรงชีวิต การบริโภคอาหารที่โคสึคส่วนและถูกสุขลักษณะ และมารยาทในการรับประทานอาหาร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ เด็กจะเกิดการเรียนรู้จากการฝึกปฏิบัติโดยไม่รู้ตัว และผลจากการเรียนรู้จะช่วยนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงชีวิตความเป็นอยู่ของครอบครัวเด็กต่อไป การพานักเรียนไปศึกษานอกสถานที่ การเชิญนามัธยมโรงเรียนเข้ามาช่วยเหลือเรื่องสุขภาพอนามัยของเด็ก ก็เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตร

การบริการด้านวิชาการแก่ครู ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยในการพัฒนาหลักสูตรให้เป็นที่พอใจอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งอาจจัดทำโดย ส่งไปศึกษาอบรมระยะสั้นในเรื่องที่กำลังปฏิบัติอยู่ เพื่อเสริมความเข้าใจ ใหม้ทัศนคติอันกว้างขวางขึ้น การไปร่วมประชุมสัมมนา การไปศึกษาดูงานในโรงเรียนที่มีการพัฒนาหลักสูตรและการสอนในระดับเดียวกัน การเชิญวิทยากรมาสาธิต การฝึกปฏิบัติการบรรยายของแต่ละหัวข้อที่ครูต้องการ การส่งเสริมเพื่อนครูที่มีความชำนาญเฉพาะด้านที่แตกต่างกันให้มีโอกาสเผยแพร่ความรู้ซึ่งกันและกัน เป็นต้น

8. การจัดโครงการประเมินผลการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร จะตองกระทำเป็นขั้นตอน ถ้าจุดมุ่งหมายของหลักสูตรกำหนดไว้อย่างชัดเจน การประเมินผลเพื่อปรับปรุงก็จะทำได้ง่ายและตรงจุดว่าการปรับปรุงควรจะเริ่มที่จุดใดบ้าง¹

ในเรื่องของการนำหลักสูตรไปใช้นี้ จากรายงานการสัมมนาของกลุ่มประเทศในเอเชีย คือ ออสเตรเลีย บังคลาเทศ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกา เรื่อง *Strategies and Procedures in Developing and Implementing Curriculum.* เมื่อเดือนสิงหาคม 2520 ณ ประเทศเกาหลี ได้กล่าวถึงการประสบความสำเร็จ ในการนำหลักสูตรไปใช้ว่า ตองกระทำดังนี้ คือ

1. จัดกิจกรรมต่าง ๆ ของหลักสูตรใหม่ให้สอดคล้องกับความสนใจของแต่ละท้องถิ่นให้มากที่สุด
2. จัดสรรหน่วยบริหารงานและงบประมาณ
3. ผลิตเอกสารประกอบหลักสูตรชนิดต่าง ๆ ล่วงหน้าและให้มีจำนวนเพียงพอ
4. ฝึกอบรมครูและวิทยากร เพื่อไปอบรมครูเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ในท้องถิ่นต่าง ๆ

¹วิชัย วงษ์ใหญ่, พัฒนาหลักสูตรและการสอน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2523), หน้า 184 - 191.

5. แจกจ่ายเอกสารหลักสูตรไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ
6. ติดตามผลการใช้หลักสูตรอย่างใกล้ชิด¹

สำหรับการจัดบรรยากาศภายในโรงเรียนเพื่อส่งเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ สุมิตร คุณานุกร และคณะ ได้เสนอโครงการเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ โดยกล่าวว่าเป็นสิ่งที่เอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนเกิดผลดีและมีประสิทธิภาพตามปรัชญาและจุดมุ่งหมายของโรงเรียนที่ได้ตั้งไว้ และเพื่อให้โครงการนี้สัมฤทธิ์ผล จะต้องมีการจัดบริการด้านวิชาการเป็นอย่างดี การบริหารวิชาการที่ดีในโรงเรียนจะต้องมีการบริหารในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้ คือ หลักสูตรและการสอน การปรับปรุงทางวิชาการ บริการวิชาการที่ควรจัดขึ้นในโรงเรียนและกิจกรรมเสริมหลักสูตร ซึ่งในส่วนของ การปรับปรุงทางวิชาการ มีหลักการสำคัญดังนี้ คือ

1. พิจารณาหลักสูตรในค่านิยมประสงค์ของรายวิชา เนื้อหาวิชาที่ต้องสอน กิจกรรมที่จะนำมาปฏิบัติในการสอนเพื่อเสริมหลักสูตร
2. พิจารณาแบบเรียนและหนังสืออ่านประกอบโดยรอบคอบ
3. คณะครูร่วมกันพิจารณาความเหมาะสมและความสมบูรณ์ของประมวลการสอน
4. พิจารณาข้อสอบที่เคยจัดสอบมาแล้วว่าสอดคล้องกับความมุ่งหมายในรายวิชานั้น ๆ หรือไม่ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอน
5. การปรับปรุงการสอนของครูให้เหมาะสมกับสภาพนักเรียนและสิ่งแวดล้อม โดยนิเทศและฝึกอบรมครูให้รู้วิธีการใหม่ ๆ²

ในด้านที่เกี่ยวกับการสอนของครูนั้น ญิวญู สาธร กล่าวว่า ในการปฏิบัติการสอนให้บรรลุเป้าหมายตามหลักสูตร จะต้อง มี

1. ตารางสอน
2. อุปกรณ์การสอน

¹ UNESCO, "Strategies and Procedures in Developing and Implementing Curriculum," Report of a Workshop (Seul, 1-30 August 1977), (Bangkok: UNESCO, 1978), p. 65.

² สุมิตร คุณานุกร และคณะ, เกณฑ์การประเมินผลโรงเรียนประถมศึกษา (กรุงเทพมหานคร : วัฒนาพานิช, 2519), หน้า 41.

3. แบบเรียน
4. หนังสืออ่านประกอบ
5. การวัดและประเมินผลการศึกษา¹

ส่วน จันตรา (Chandra) ให้ความเห็นว่า ในการดำเนินการสอนของครู จะต้องคำนึงถึง

1. ความสอดคล้องกับสังคม
2. การจัดให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม
3. บรรยากาศในการเรียนการสอน
4. ลักษณะผู้นำของครู²

เซเลอร์ และ อาเล็กซานเดอร์ (Saylor and Alexander)

กล่าวถึงการวางแผนการสอนของครูว่า จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้ คือ

1. จุดมุ่งหมายของโรงเรียน
2. หนังสือเรียนที่ทางการกำหนดให้ใช้
3. คู่มือหลักสูตร
4. แผนปฏิบัติงานของกลุ่มครู
5. วัสดุหลักสูตร
6. ชุดการเรียนด้วยตนเอง
7. วัสดุอุปกรณ์วิชาชีพ
8. การเตรียมการสอน³

¹ ภิญโญ สาร, หลักการศึกษ (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สุภา, 2521), หน้า 246.

² Arvindra Chandra, Curriculum Development and Evaluation in Education (New Delhi: Sterling Publishers PVT.LTD., 1977), pp. 339 - 341.

³ Galen J. Saylor and William M. Alexander, Planning Curriculum for School (New York: Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1974), pp. 246 - 247.

แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตร

หลักการ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้กำหนดหลักการไว้ 3 ประการ ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นเหมือนแนวทางหรือทิศทางของการประถมศึกษา ดังนี้

1. เป็นการศึกษาเพื่อปวงชน
2. เป็นการศึกษาเพื่อประโยชน์แห่งการดำรงชีวิต
3. เป็นการศึกษาเพื่อสร้างเอกภาพของชาติ¹

จุดหมาย สำหรับจุดหมายของการประถมศึกษา ซึ่งเปรียบเหมือนสถานีปลายทางของการเดินทาง ได้กำหนดไว้ 4 ประการด้วยกัน คือ

1. คุณสมบัติที่พึงการเน้น หรือคุณลักษณะอันดีงามของคน ได้แก่คุณธรรมอันดีงามต่าง ๆ ซึ่งเราต้องสร้างให้เกิดขึ้นหรือให้มีขึ้นในตัวผู้เรียน เช่น ความเสียสละ ความมีวินัย ความอดทน ความซื่อสัตย์ ความขยันหมั่นเพียร ฯลฯ เหล่านี้เป็นคุณลักษณะที่พึงการเสริมให้มากยิ่งขึ้น
2. ความรู้และทักษะพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต หรือ ความรู้ความสามารถ หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติใดในสิ่งที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น ในด้านภาษา การคิดคำนวณ สุขภาพ สังคม สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ พลังงาน ฯลฯ เท่าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมไทยปัจจุบัน
3. ชีวิตที่สงบสุข หรือ ความสุข หมายความว่า เราต้องการสอนและฝึกให้ผู้เรียน รู้จักทำงานให้มีความสุขตามอัธยาศัยของตน ควบคู่การรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม และปรับสิ่งแวดล้อมให้เข้ากับตนเอง รวมทั้งการนำหลักธรรมในศาสนาที่ตนนับถือมาใช้เพื่อประโยชน์สุขแห่งตน
4. สมาชิกที่ดีของชุมชนและชาติ หรือ ความเป็นพลเมืองดี หมายความว่า เราต้องการให้ทุกคนทำหน้าที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ต่อสังคมและต่อประเทศชาติ ทั้งโดยตรงและโดยอ้อม²

โครงสร้าง โครงสร้างของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดกลุ่มประสบการณ์ ออกเป็น 4 กลุ่ม คือ

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 ..., หน้า 2.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 2 - 3.

1. กลุ่มทักษะที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้ หรือ กลุ่มเครื่องมือ ได้แก่ เนื้อหา หรือ เรื่องราวที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารและศึกษาหาความรู้ ในหลักสูตรกำหนดไว้สองเรื่อง คือ ภาษาไทย และ คณิตศาสตร์

2. กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หรือ กลุ่มความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิต ได้แก่ เนื้อหาหรือเรื่องราวที่เป็นความรู้ต่าง ๆ อันจะช่วยแก้ปัญหาของชีวิตและสังคม เพื่อการดำรงอยู่และการดำเนินชีวิตที่ดี กลุ่มนี้กำหนดเนื้อหาไว้เป็นหน่วย หรือ เรื่องต่าง ๆ รวม 12 หน่วย

3. กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย หรือ กลุ่มความดี ได้แก่ เนื้อหาหรือเรื่องราวต่าง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนมีนิสัยที่ดี มีเรื่องสำคัญที่ต้องเรียนถึง 5 เรื่อง คือ จริยศึกษา ศิลปะศึกษา คณิตและนาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างนิสัย

4. กลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ หรือ กลุ่มการงาน ได้แก่ เนื้อหาหรือเรื่องราวที่ฝึกใหญ่เรียนรักการทำงาน และทำงานเป็น เพื่อเป็นรากฐานของการประกอบอาชีพต่อไป มีเรื่องสำคัญให้เรียน 3 เรื่อง คือ งานบ้าน งานเกษตร งานประดิษฐ์-และงานช่าง

เมื่อพิจารณาโครงสร้างจากมวลประสบการณ์ทั้ง 4 กลุ่มนี้ จะเห็นว่า หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พยายามที่จะจัดการศึกษาให้สัมพันธ์หรือใกล้เคียงกับชีวิตจริงของคนโดยไม่เน้นการเรียนเป็นวิชาความรู้ แต่เน้นการเรียนโดยให้มีประสบการณ์ เรียนเพื่อสร้างนิสัยเจตคติที่ดี กับให้มีเครื่องมือที่จะไปศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในชีวิต¹

อัตราเวลาเรียน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดเวลาเรียนไว้ประมาณ 6 ปี แต่ละปีให้มีเวลาเรียนไม่น้อยกว่า 40 สัปดาห์ หรือ สัปดาห์ไม่น้อยกว่า 25 ชั่วโมง รวมแล้วไม่น้อยกว่าปีละ 200 วัน และไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง

อัตราเวลาเรียนของกลุ่มประสบการณ์ในชั้นต่าง ๆ กำหนดไว้โดยประมาณเป็นร้อยละของเวลาเรียนทั้งหมด ดังนี้

กลุ่ม \ ชั้น	ป. 1-2	ป. 3-4	ป. 5-6
ทักษะ (ไทย-คณิต)	50 (35-15)	35	25
ประสบการณ์ชีวิต	15	20	25
ลักษณะนิสัย	25	25	20
การงาน	10	20	30
รวม	100	100	100

¹ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ..., หน้า 3.

ในเรื่องเกี่ยวกับเวลาเรียนนี้ หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ให้ยืดหยุ่นได้ โดยโรงเรียนที่จะสอนกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามสภาพของแต่ละท้องถิ่น ทั้งนี้จะต้องถือเกณฑ์ที่หลักสูตรกำหนดไว้เป็นมาตรฐานกลาง แต่ในทางปฏิบัติระหว่างที่ครูยังไม่ชำนาญในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ครูอาจใช้แผนการสอนเป็นแนวทาง

การเรียนการสอน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มุ่งสอนให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น ให้ความมั่นใจในตนเอง สามารถช่วยตนเองและสังคมได้

การประเมินผลการเรียนการสอน มิได้เน้นการสอบไล่ปลายปีเป็นสำคัญ แต่ต้องการให้ผู้สอนประเมินผลเพื่อปรับปรุงการเรียนการสอนตลอดปี นั่นคือ ต้องการประเมินผลการเรียนเพื่อให้รู้ว่าผู้เรียน คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีวินัย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้หรือไม่เพียงใด มากกว่าการสามารถตอบคำถามได้ และในการที่พยายามให้ผู้สอนเป็นผู้สอบเอง ก็เพื่อจะให้ผู้สอนเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสอนเพื่อสอบ แต่จะสอนให้เรียนในสิ่งที่จะใช้ประโยชน์ เหมาะสมกับสภาพของผู้เรียนและสังคมนั้น ๆ¹

บทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตร

ในการนำหลักสูตรไปใช้นั้น จำเป็นจะต้องอาศัยความร่วมมือจากบุคลากรหลาย ๆ ฝ่าย ซึ่งแต่ละฝ่ายนั้นจะมีบทบาทที่แตกต่างกันทั้งโดยตรงและโดยอ้อม สำหรับบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างสำคัญในการใช้หลักสูตรก็คือ ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน ฝ่ายบริหารกลุ่มโรงเรียน ฝ่ายวิชาการอำเภอ ฝ่ายวิชาการจังหวัด(องค์การบริหารส่วนจังหวัด) ศึกษาธิการ (เทศบาลและกรมสามัญศึกษา) เขตการศึกษา(ศึกษาธิการเขต และศึกษาธิการ) ซึ่งรายละเอียดของการปฏิบัติมีดังนี้ คือ

1. ครูผู้สอน

งานที่ควรปฏิบัติ คือ ทำการสอนโดย ศึกษาเด็ก ศึกษาหลักสูตร แผนการสอน คู่มือครู ฯลฯ เตรียมการสอน จัดกิจกรรมการเรียน ฯลฯ และการประเมินผล

วิธีปฏิบัติ คือ

1) ทำความรู้จักเด็ก ศึกษาปัญหาเด็กเป็นรายบุคคล ฯลฯ และให้ความรู้สึกรอบอุ้มใจแก่เด็ก

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ..., " หน้า 5.

- 2) ทำความเข้าใจ จุดหมาย หลักการ และโครงสร้างของหลักสูตร
- 3) ศึกษาแผนการสอน คู่มือครู ให้เข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง ก่อนทำการสอน
- 4) เตรียมสื่อการเรียนที่จะใช้ในการสอนแต่ละครั้งก่อนการสอน
- 5) จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้
 - เด็กรู้จักคิด รู้จักหาเหตุผล รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาด้วยตนเองได้
 - เด็กรู้จักคิดแก้ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เน้นกิจกรรมทำงานเป็นกลุ่ม และอภิปราย
 - เด็กยอมรับความสามารถของผู้อื่น ความแตกต่างระหว่างบุคคล
 - เด็กมีนิสัยรักการอ่าน และใช้เวลาว่างในการแสวงหาความรู้เพิ่มเติม

ฯลฯ

- 6) ทำการสอนทุกครั้งอย่างมีจุดหมาย ครูจะต้องรู้อยู่ตลอดเวลาว่า วิชาที่ตนกำลังสอนนั้นสอนโดยมีจุดประสงค์อะไร
- 7) ฝึกหาวิธีการประเมินผลและรู้จักใช้เครื่องมือประเมินผลที่ถูกต้องตามลักษณะกิจกรรมการเรียน และมวลประสบการณ์ที่จัดให้เด็ก
- 8) จัดการสอนซ่อมเสริมให้แก่เด็กที่มีความจำเป็นต้องได้รับการซ่อมเสริม

ฯลฯ

2. ผู้บริหารโรงเรียน

งานที่ควรปฏิบัติ คือ ติดตามผล บริหารหลักสูตร บริการหลักสูตร เสริมกำลังใจ ประชาสัมพันธ์ ฯลฯ

วิธีปฏิบัติ คือ

- 1) เยี่ยมห้องเรียน ติดตามดูว่า ครูมีวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนที่จำเป็นพอควรหรือไม่ และติดตามประสานงานกับแหล่งต่าง ๆ เพื่อให้ได้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนเหล่านั้น
- 2) ส่งเสริมให้มีการใช้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
- 3) สนใจไต่ถามถึงปัญหาการเรียนการสอนที่ครูประสบและช่วยแก้ปัญหา
- 4) จัดสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของโรงเรียนให้มีสภาพที่เหมาะสมต่อการเรียนการสอนที่ดี เช่น จัดห้องสมุดให้อยู่ในสภาพที่ครูและนักเรียนจะได้ศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมได้ ฯลฯ
- 5) ส่งเสริมให้มีการสอนซ่อมเสริมตามความจำเป็น
- 6) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมนักเรียนที่จะช่วยให้การเรียนรู้ตามหลักสูตรสัมฤทธิ์ผลยิ่งขึ้น
- 7) จัดให้มีการเยี่ยมระหว่างชั้นเรียน โรงเรียนในกลุ่มและ/หรือโรงเรียนอื่น ๆ เพื่อให้เห็นตัวอย่างของการเรียนการสอนที่ดีและมีความกระตือรือร้นในการทำงานมากขึ้น

8) เสริมกำลังใจครูด้วยการรับรู้ปัญหาของครู ยกย่องชมเชยในความพยายามของครูที่มีต่อการสอน อำนวยความสะดวกในการจัดการเรียนการสอน ฯลฯ

9) ถู้อางานหลักของครูคือ "สอน" ดังนั้นครูที่พยายามสอนและสอนดี จึงควรได้รับพิจารณาความชอบเหนือกว่าครูที่วิ่งเต้นทำงานพิเศษ แต่ทิ้งการสอน

10) จัดให้มีการประชุมครูอย่างสม่ำเสมอ เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันในการที่จะใช้หลักสูตรใหม่ให้ไดผล

11) ชี้แจงเรื่องการเรียนการสอนและการประเมินผลตามหลักสูตรใหม่ให้ครูผู้ปกครอง และชุมชนเข้าใจ เพื่อการร่วมมือที่ดี

3. คณะกรรมการบริหารกลุ่มโรงเรียน, ฝ่ายบริหารกลุ่มโรงเรียน
งานที่ควรปฏิบัติ คือ ติดตามผล จัดประชุมแบบต่าง ๆ ประสานงาน ประชาสัมพันธ์

วิธีปฏิบัติ คือ

- 1) ติดตามผลการใช้หลักสูตรใหม่ภายในกลุ่มและช่วยกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น
- 2) จัดประชุม อบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการในระดับกลุ่มโรงเรียนเพื่อศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นในกลุ่มโรงเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน แสวงหาวิธีการแก้ปัญหา และปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดีขึ้น
 - จัดทำตารางสอน กำหนดการสอน เครื่องมือประเมินผล สื่อการเรียน ฯลฯ ใช้ร่วมกัน
 - เพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นแก่ครูภายในกลุ่ม
- 3) จัดให้มีการสังเกตการสอนระหว่างโรงเรียนภายในกลุ่ม
- 4) ประสานงานกับชุมชนเพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อการใช้หลักสูตรใหม่ และขอความร่วมมือตามความเหมาะสม

5) ประชาสัมพันธ์ผลงานของกลุ่มให้แพร่หลาย

4. ฝ่ายวิชาการอำเภอ, ฝ่ายวิชาการจังหวัด (องค์การบริหารส่วนจังหวัด)

ศึกษานิเทศก์ (เทศบาลและกรมสามัญศึกษา)

งานที่ควรปฏิบัติ คือ ประสานงาน ติดตามผล นิเทศ เสริมกำลังใจ

วิธีปฏิบัติ คือ

- 1) ประสานงานเรื่องการจัดส่งวัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนต่าง ๆ จากกรมกองที่เกี่ยวข้องให้ถึงโรงเรียนโดยครบถ้วน
- 2) แนะนำวิธีการใช้วัสดุหลักสูตรและสื่อการเรียนต่าง ๆ เหล่านั้นให้เกิดประโยชน์ตามวัตถุประสงค์
- 3) ติดตามผลการจัดการเรียนการสอนและช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น
- 4) สาธิตการสอนที่จะช่วยให้การสอนตามหลักสูตรใหม่บรรลุผล
- 5) จัดอบรมครู เพื่อเสริมความรู้และทักษะที่จำเป็นเพิ่มเติมให้

6) จัดทำแบบฝึกหัด เสริมทักษะและเสริมประสบการณ์ที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นเพิ่มเติม

7) จัดทำหนังสืออ่านเพิ่มเติมที่เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น

8) ส่งเสริมให้มีการร่วมมือกันในระดับกลุ่มโรงเรียนเพื่อจัดทำตารางสอน กำหนดการสอน เครื่องมือประเมินผล สื่อการเรียน ฯลฯ ตลอดจนจัดอบรม สัมมนา ประชุมปฏิบัติการ เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาและเสริมความรู้ที่จำเป็น

9) เป็นวิทยากรให้ ตามข้อ 8) และ/หรือ จัดทำตารางสอน กำหนดการสอน เครื่องมือประเมินผล สื่อการเรียน ฯลฯ ให้เป็นตัวอย่าง

10) จัดให้มีการประชุมเพื่อแก้ปัญหา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแสวงหาวิธีการที่ดีกว่าในการใช้หลักสูตร ในระดับต่าง ๆ ทั้งกลุ่มโรงเรียน อำเภอ และ จังหวัด เป็นครั้งคราว

11) เสริมกำลังใจครูด้วยการแสดงความสนใจถึงปัญหาของครูและให้ความร่วมมือในการแก้ปัญหา

12) ประชาสัมพันธ์ผลงานของครูที่ ตลอดจนรายงานให้ผู้บริหารตามสายงาน ใ้รับทราบ

13) วางโครงการและวิธีการติดตามผลการใช้หลักสูตรร่วมกันทุกฝ่าย

5. เขตการศึกษา (ศึกษาธิการเขต, ศึกษาพิเศษ)

งานที่ควรปฏิบัติ คือ ติดตามผล บริการหลักสูตร ประสานงาน ประชาสัมพันธ์ วิธีปฏิบัติ คือ

1) ติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรในเรื่องการเรียนการสอนและการใช้หลักสูตร สื่อการเรียน วัสดุหลักสูตรอื่น ๆ และการประเมินผลการเรียน

2) จัดอบรมผู้บริหารการศึกษาระดับจังหวัด อำเภอ และศึกษาพิเศษเพื่อให้ความรู้ในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร

3) จัดทำหนังสือส่งเสริมการอ่านให้ความรู้เรื่องท้องถิ่นระดับเขตออกเผยแพร่

4) จัดทำคู่มือวัสดุหลักสูตรของท้องถิ่น เช่นคู่มือการสอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ

5) จัดประสานงานระหว่างหน่วยงานที่ทำหน้าที่นี้เทศการศึกษาคำเนินงาน สอดคล้องประสานสัมพันธ์ต่อกัน และมีแผนงานร่วมกัน

6) เผยแพร่ผลงานดีเด่นของโรงเรียนต่าง ๆ ที่ใช้หลักสูตรใหม่ได้อย่างเกิดประสิทธิผล

7) ประชาสัมพันธ์ความรู้เรื่องหลักสูตรใหม่ให้เป็นที่แพร่หลายโดยทั่วไป¹

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา

ความสำคัญของการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียน

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ในโรงเรียน เพื่อต้องการส่งเสริมให้เด็กได้แสดงออกด้วยความสุขสนุกสนานเปิดเผย เป็นการพัฒนาสร้างลักษณะนิสัยที่ดีให้แก่เด็ก ซึ่งดนตรี-นาฏศิลป์จะช่วยในการพัฒนาต่าง ๆ คือ

1. พัฒนาบุคลิกภาพ

การได้มีโอกาสแสดงออกด้วยความสุขสนุกสนานอย่างสม่ำเสมอและมีความเชื่อมั่นในการแสดงออกนั้น ย่อมนำมาซึ่งบุคลิกภาพของผู้นั้น เป็นผู้มีความร่าเริงแจ่มใส การดนตรีและนาฏศิลป์ช่วยให้นักเรียนได้แสดงออกทางด้านการแสดง การทำจังหวะ และร้องเพลงอย่างเสรี แม้ว่าบางครั้งจะมีแบบแผน แต่ถ้าได้ปฏิบัติจนถูกต้องก็สามารถทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกมาต่อหน้าสาธารณชนได้อย่างไม่เคอะเขิน จะพบว่าเด็กนักเรียนบางคนเมื่อมีกิริยาเคอะเขิน ก็จะมีอาการห่อตัว ก้มหน้า และเดินไม่ตรงทาง ซึ่งถ้าปล่อยทิ้งไว้จนเป็นนิสัย ก็จะทำให้บุคลิกภาพทางร่างกายเสียไปได้

2. พัฒนาอารมณ์

การแสดงออกด้วยการร้องรำ ทำจังหวะ อย่างมีขอบเขตที่เหมาะสม และทำโดยสม่ำเสมอ จะช่วยให้เด็กเป็นคนร่าเริง และเปิดเผย บางครั้งจะสามารถควบคุมอารมณ์ความรู้สึกได้ดี ถ้าได้ฝึกการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์อย่างถูกต้องตามวิธีการสอน ซึ่งจะสามารถฝึกการควบคุมจังหวะ และลีลาการเต้นระบำ การใช้เสียงในการร้องเพลง จนสามารถควบคุมอารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ ได้ ในที่สุด

3. พัฒนาสังคม

เมื่อมีโอกาสได้แสดงออกร่วมกันกับคนอื่นทางด้านดนตรีและนาฏศิลป์ ย่อมจะฝึกให้เด็กรู้ว่า เมื่อไรตนจะเป็นผู้นำกลุ่มและเมื่อไรตนจะต้องเป็นผู้ตาม และควรจะทำตนอย่างไรจึงจะสามารถเข้ากับคนอื่นได้อย่างดี การเรียนดนตรีและนาฏศิลป์จะช่วยให้เด็กรู้จักการยอมรับความสามารถของผู้อื่นและพร้อมที่จะแสดงความสามารถของตนออกมาได้ เวลาเดียวกันเมื่อเกิดความผิดพลาดในกิจกรรมก็พร้อมที่จะยอมรับผิดได้อย่างไม่กระดากอาย ในการฝึกบางครั้งเด็กจะละทิ้งความรู้สึกเห็นแก่ตัวได้ เพราะกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่จะสามารถให้เด็กเปลี่ยนกิจกรรมและยอมให้เครื่องมือต่าง ๆ ให้แก่เพื่อนด้วยการฝึกกิจกรรมลับเปลี่ยน

4. พัฒนาเจตคติ

ถ้าการเรียนการสอนดนตรีและนาฏศิลป์เป็นไปได้อย่างถูกต้อง จะสามารถพัฒนาเจตคติ ความคิดเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรมของเด็กได้มาก¹

ความคาดหวังของการเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521

การเรียนดนตรีและนาฏศิลป์ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีเป้าหมายที่จะนำดนตรีและนาฏศิลป์มาช่วยในการสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีแก่ผู้เรียน และสร้างความรู้ความเข้าใจในการดนตรีและนาฏศิลป์ เพื่อส่งเสริมรสนิยมและความรู้สึกอันดี โดยตั้งจุดมุ่งหมายไว้พอสรุปได้ดังนี้

1. ให้รู้จักคุณค่าของประสบการณ์ทางดนตรีและนาฏศิลป์ คุณค่าของดนตรีและนาฏศิลป์นั้นย่อมเกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ ทั้งทางด้านความคิด ความรู้สึก และก่อให้เกิดการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างสงบสุข สร้างสรรค์ความละเอียดอ่อนในด้านจิตใจแก่ผู้ที่มีประสบการณ์ในด้านดนตรีและนาฏศิลป์เป็นอย่างดี
2. ให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีและนาฏศิลป์ แนวโน้มของหลักสูตร ต้องการที่จะให้ประชากรได้มีพื้นฐานความรู้พอสมควรเกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เพื่อแสดงความเป็นบุคคลในชาติที่สมบูรณ์ ฉะนั้นจึงกำหนดให้มีความรู้และทักษะพื้นฐานไว้บ้าง
3. ให้มีโอกาสพัฒนาตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมดนตรีและนาฏศิลป์ตามความถนัดและความสนใจของตน จากจุดมุ่งหมายข้อนี้จะเห็นว่า หลักสูตรต้องการให้ประชากรได้มีมนุษยสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยอาศัยดนตรีและนาฏศิลป์เป็นเครื่องช่วย และในเวลาเดียวกันก็ส่งเสริมความถนัดและความสนใจเฉพาะบุคคลให้ได้แสดงออกตามความสามารถของแต่ละบุคคล
4. ให้แสดงออกตามความคิดเห็นและจินตนาการของตน นอกจากจะให้ได้แสดงความสามารถของบุคคลแล้ว ยังส่งเสริมให้ได้แสดงความคิดเห็นและจินตนาการออกมาในด้านการแสดง เพื่อส่งเสริมการคิดเป็นทำเป็นของเด็กด้วย

¹ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัยหนังสือனிเทศการศึกษาลำดับที่ 10(กรุงเทพมหานคร : จงเจริญการพิมพ์, 2522),
หน้า 83 - 84.

5. ให้รู้จักคนตรีและนาฏศิลป์ของไทยและของชาติอื่นจุดมุ่งหมายข้อนี้ส่งเสริมให้เด็กและประชากรได้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการคนตรีและนาฏศิลป์ของไทย สามารถดูและเข้าใจการแสดงอันเป็นศิลปะของชาติได้ มีโอกาสได้รับฟังและเห็นคนตรีของชาติอื่น ๆ รอบ ๆ บ้านเมืองเรา เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศอีกด้วย

6. ให้นำประสบการณ์ทางคนตรีและนาฏศิลป์ไปช่วยส่งเสริมและปรับปรุงบุคลิกภาพของตน เมื่อได้ฝึกจนมีความชำนาญในกิจกรรมของคนตรีและนาฏศิลป์ ย่อมเกิดความมั่นใจ¹

แนวการสอนคนตรีและนาฏศิลป์

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิชาคนตรีและนาฏศิลป์ ได้แบ่งเนื้อหา กิจกรรมไว้ 4 หัวข้อใหญ่ คือ กิจกรรมเน้นจังหวะ กิจกรรมเน้นการร้องเพลง กิจกรรมเน้นการฟัง และกิจกรรมนาฏศิลป์

1. กิจกรรมเน้นจังหวะ หมายถึงกิจกรรมซึ่งจะยึดจังหวะเป็นหลักในการเรียน จำเป็นต้องปูพื้นฐานในด้านจังหวะเบื้องต้นแก่ผู้เรียนในระดับ ป.1 - ป.2 เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดและความเข้าใจว่าจังหวะเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการคนตรีและการร้องรำ และเมื่อได้มีประสบการณ์แล้ว ก็ใช้เป็นแนวทางการเคลื่อนไหวในกิจกรรมอื่น ๆ ได้อย่างถูกต้อง แต่อย่างไรก็ตามกิจกรรมจังหวะของคนตรีและนาฏศิลป์ย่อมแตกต่างจากกิจกรรมเข้าจังหวะของพลศึกษา ตรงที่คนตรีและนาฏศิลป์ต้องการความงามและความประณีตมากกว่ากิจกรรมของพลศึกษา

2. กิจกรรมเน้นการร้องเพลง หมายถึงกิจกรรมที่จะส่งเสริมให้มีประสบการณ์ในการร้องเพลงที่ดี เช่น การร้องเพลงนั้น ท่านองและจังหวะต้องมีความสัมพันธ์กับการใช้เสียงให้เหมาะสม ถ้าผู้เรียนได้ฝึกก็จะสามารถแสดงออกได้อย่างไม่ขัดเขิน นอกจากนั้นจะสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการร้องเพลงง่าย ๆ ประเภทต่าง ๆ ได้ดี เช่น เพลงไทย เพลงไทยสากล เพลงพื้นเมืองต่าง ๆ เป็นต้น

3. กิจกรรมเน้นการฟัง กิจกรรมข้อนี้เป็นทำให้ประสบการณ์ที่กว้างขวางต่อผู้เรียน การได้ฟังเป็นการเรียนรู้ที่จะช่วยให้เห็นคุณค่าของคนตรี และทำให้เกิดรสนิมที่ดี

¹กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, คู่มือครูเกี่ยวกับการสอนลักษณะนิสัย หนังสือนิเทศการศึกษา ลำดับที่ 10 ..., " หน้า 84 - 85.

ซึ่งตามหลักสูตรมุ่งให้คนตรีและบทเพลงช่วยสร้างพื้นฐานของรสนิยมที่ดีแก่ผู้เรียน และช่วย
กล่อมเกลารมณ์และจินตนาการ ซึ่งประกอบด้วย นิทานไทย เพลงไทย เพลงไทยสากล
เพลงพื้นเมือง และรวมถึงเพลงนานาชาติด้วย ฉะนั้นการเรียนก็เพื่อให้ได้มีประสบการณ์
เกี่ยวกับเพลงที่ฟังให้เหมาะสมกับวัยของเด็ก

4. กิจกรรมนาฏศิลป์ เป็นการส่งเสริมจินตนาการของผู้เรียนให้สามารถแสดง
ออกมาให้ผู้อื่นเข้าใจได้ช่วยทำทาง หมายถึงรวมถึงการแสดงออกตามแบบแผนของนาฏศิลป์ไทย
และสากล ซึ่งจะปูพื้นฐานไปที่ละเอียดจนถึงการแสดงเป็นชุด หรือผูกเป็นเรื่องราวง่าย ๆ ได้¹
จากเนื้อหากิจกรรมทั้ง 4 หัวข้อนี้ กรมวิชาการ ได้เสนอแนวทางการสอนไว้

ดังนี้ คือ

1. การสอนคนตรีและนาฏศิลป์ในส่วนที่สอดคล้องแทรกอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสพ-
การณ์ชีวิต ควรคำนึงถึงจุดประสงค์ของคนตรีและนาฏศิลป์ด้วย
2. เพื่อให้การสอนคนตรีและนาฏศิลป์โดดเด่นยิ่งขึ้น ครูต้องใช้เอกสารหลักสูตร
และวัสดุอุปกรณ์มาประกอบ โดยเฉพาะครูที่ขาดทักษะทางคนตรียิ่งจำเป็นมากที่สุด
3. ในการสอนครั้งหนึ่ง ๆ ควรจะประกอบด้วยกิจกรรมทั้ง 4 หัวข้อ ซึ่งกำหนด
ไว้ในหลักสูตร โดยสอนให้สัมพันธ์กัน ถึงแผนการสอนจะแยกไว้เป็นหน่วย ๆ เช่น
หน่วยกิจกรรมเนนจังหวะ หรือหน่วยกิจกรรมการร้องเพลง แต่ในการสอนจะสอน
เพียงกิจกรรมเดียวไม่ได้ กล่าวคือ ถ้าจะสอนหน่วยกิจกรรมเนนจังหวะ ก็ต้องสอน
การร้องเพลง การทำท่วงทำนองประกอบ จะสอนหน่วยกิจกรรมนาฏศิลป์ก็ต้องมี
การทำจังหวะ และการร้องเพลงมาประกอบด้วย เป็นต้น แต่จะเนนกิจกรรมข้อใด
มากน้อย ย่อมขึ้นอยู่กับหน่วยกิจกรรมของแผนการสอนนั้น ๆ จะกำหนดให้เห็นในจุด-
ประสงค์
4. การสอนแบบสาธิตในบางกิจกรรมครูจะเป็นผู้สาธิต แต่ในบางกิจกรรมอาจ
นำความคิดของผู้เรียนมาประกอบเป็นตัวอย่างก็ได้ หรืออาจจะหาสื่อการเรียนอย่าง
อื่นมาประกอบการสอน เช่น รูปภาพ วิธยากร เทปเพลง ให้ผู้เรียนแสดงตาม หรือ
ตัวผู้เรียนเองก็อาจเป็นผู้สาธิตเองก็ได้
5. ขั้นตอนในการสอนคนตรี จำเป็นจะต้องมีลำดับขั้น เพื่อจะสะดวกในการ
ฝึกปฏิบัติ²

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา
พุทธศักราช 2521 ..., " หน้า 118.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 117.

สำหรับวิธีการสอนดนตรีและนาฏศิลป์ กรมวิชาการ ได้สรุปวิธีสอน เสนอเป็นแนวทางไว้ดังนี้

1. สอนตามลำดับขั้น เช่น
 - 1.1 สนทนาเพื่อสร้างความเข้าใจในกิจกรรมที่จะเรียน
 - 1.2 ใช้คำถามเพื่อให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็น
 - 1.3 ให้อ่านโดยเสรี
 - 1.4 ฝึกจังหวะของเพลงที่จะปฏิบัติ
 - 1.5 สาธิตกิจกรรมที่ถูกต้อง โดยครูนำทีละตอน ทีละวรรค ให้นักเรียนฝึกตาม
 - 1.6 ปฏิบัติตามเป็นวรรคเป็นตอน จนตลอดกิจกรรม
 - 1.7 ปฏิบัติผลัดเปลี่ยนกันเป็นกลุ่ม
 - 1.8 ทบทวน
2. ต้องใช้กิจกรรมสัมพันธ์ โดยเน้นกิจกรรมที่ต้องการเน้น
3. ให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อการเรียน เช่น เครื่องเคาะจังหวะทุกคน
4. ให้ผู้เรียนมีโอกาสรวมกิจกรรมทุกคน
5. ให้แสดงความถนัดของผู้เรียน
6. ควรฝึกมารยาทของผู้แสดง ผู้ชม ผู้ฟัง¹

สื่อการเรียนที่จำเป็นของคนตรีและนาฏศิลป์

การสอนดนตรีและนาฏศิลป์ ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ต้องการให้ผู้เรียนมีโอกาสและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทุกคน ฉะนั้นสื่อการเรียนประเภทเครื่องเคาะจังหวะ จึงมีความสำคัญมาก นอกจากนั้น การให้ประสบการณ์และความรู้ในการคนตรีและนาฏศิลป์ ก็มีความสำคัญเช่นกัน ดังนั้น สื่อการเรียนที่จำเป็นที่โรงเรียนควรมี คือ

1. สื่อการเรียนที่ใช้เป็นเอกสารประกอบการสอน แผนการสอนรวมอยู่ในแผนสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย
2. สื่อการเรียนที่เป็นวัสดุอุปกรณ์
 - 2.1 เครื่องเคาะจังหวะแบบมาตรฐานต่าง ๆ 1 ชุด ประกอบด้วย กรับ ฉิ่ง ฆ้องวง กลอง เหล็กสามเหลี่ยม โทณ โหม่งเล็ก กระจับปี่ของ
 - 2.2 เครื่องเคาะจังหวะที่สามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้เองได้จากวัสดุเหลือใช้ หรือวัสดุท้องถิ่น ให้พอกับจำนวนผู้เรียน เช่น กระจับปี่ ลูกแซกกระป๋อง ทอนกระบอกไม้ไผ่

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521, " หน้า 123.

- 2.3 รูปภาพการแสดงต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่จะเรียน
- 2.4 รูปภาพเครื่องดนตรีไทย และเครื่องดนตรีพื้นเมือง
- 2.5 แผนภูมิเพลงและจังหวะต่าง ๆ
- 2.6 เทปเพลงหรือแผ่นเสียง
- 2.7 เครื่องบันทึกเสียง หรือเครื่องเล่นจานเสียง¹

การประเมินผลดนตรีและนาฏศิลป์

1. วิธีการประเมินผล การประเมินผลในขั้นนี้ใช้การประเมินผลทุกครั้งที่ใช้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ในแผนการสอนย่อยแต่ละแผนแล้ว เพื่อที่จะดูว่า นักเรียนมีผลการเรียนในแต่ละเรื่องแต่ละกิจกรรมนั้นอย่างไร และสมควรจะปรับปรุงตรงไหน การเรียนดนตรีและนาฏศิลป์จะต้องอาศัยความถนัดและความสนใจของเด็กเป็นหลักในการสอน ฉะนั้นผลของการประเมินผลย่อยต่าง ๆ ถ้าเด็กมีความสนใจน้อยและมีความถนัดน้อย ย่อมต้องอาศัยเวลาและการช่วยที่ยากมากกว่าเด็กที่มีความถนัดและความสนใจอยู่แล้วในค่านักหัดพื้นฐาน แต่ในค่านักคุณลักษณะบางอย่างที่เป็นนิสัยเด็กอาจแสดงออกได้เท่าเทียมกัน ฉะนั้นสิ่งที่ครูจะยึดไว้เป็นหลักในการประเมินผลก็คือ จุดประสงค์ของหลักสูตรและเอาจุดประสงค์ย่อยในแผนการสอนมาเป็นเกณฑ์²

2. เทคนิคการประเมินผล ในการประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ ได้เสนอแนะเทคนิคการประเมินผลไว้ 4 ประการ คือ

- 2.1 การสังเกตโดยตรง
- 2.2 การสัมภาษณ์
- 2.3 การตรวจผลงาน
- 2.4 การทดสอบ³

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ..., "หน้า 123 - 124.

²กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ในสมุดประจำชั้น ป.02/3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2523), หน้าคำชี้แจง.

³กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, แนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ..., "หน้า 161.

3. เครื่องมือในการประเมินผลคนตรีและนาฏศิลป์ ลักษณะเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินผลคนตรีและนาฏศิลป์ มักจะใช้แบบสำรวจรายการเป็นส่วนใหญ่ เพราะเป็นเครื่องมือที่ใช้ประกอบการสังเกตและวัดพฤติกรรมตามการปฏิบัติ เครื่องมือประเภทนี้จะประกอบด้วยรายการต้องสังเกต การวัดผลจะดูว่านักเรียนมีพฤติกรรมตามรายการที่กำหนดไว้หรือไม่ ถ้ามีพฤติกรรมดังกล่าวจึงจะ "ผ่าน" การประเมินในช่อง "ผลการประเมิน" เป็นต้น¹

การศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปี พ.ศ. 2519 วิเชียร เทียมเมือง ได้ทำการวิจัย เรื่อง "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่าง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518)" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นครูประจำชั้น ป.1 ในโครงการทดลองใช้หลักสูตร ของกรมวิชาการ 24 คน กรมสามัญศึกษา 15 คน และเขตการศึกษา 23 คน รวม 62 คน ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนมากเข้าใจจุดหมายของหลักสูตรดีพอสมควร มีความเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เนื้อหาสอดคล้องกับความมุ่งหมายพอสมควร เนื้อหาภาษาไทย คนตรีและนาฏศิลป์ งานเกษตร มีมากและยาก แผนการสอนมีความสอดคล้องกับเนื้อหาและมีส่วนช่วยในการเตรียมการสอนได้มาก แต่ต้องคัดแปลงเนื้อหาเป็นส่วนมาก ในแผนการสอนจริยศึกษา คนตรีและนาฏศิลป์ ปัญหาที่ครูพบมากคือ เรื่องอุปกรณ์การสอน ครูยังขาดความรู้ความถนัดในการสอนเนื้อหาบางเรื่อง ผู้เรียนขาดเรียนบ่อยและไม่พร้อมทางการเรียน ผู้ปกครองไม่เข้าใจหลักสูตรและไม่ให้ความร่วมมือในการติดตามผลการปฏิบัติที่บ้านของผู้เรียน ส่วนการเปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่มีวุฒิต่างกัน และอยู่ในภาคภูมิศาสตร์ต่างกัน ก็มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษา 2521 แตกต่างกันเป็นส่วนมาก ส่วนครูที่มีประสบการณ์การสอนต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักสูตรต่างกันเป็นส่วนน้อย²

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, เครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ตามจุดประสงค์ ในสมุดประจำชั้น ป.02/3 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ..., " หน้าคำชี้แจง.

²วิเชียร เทียมเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่าง ครั้งที่ พ.ศ. 2518)," (ปริญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2519), หน้าบทคัดย่อ.

สำหรับปัญหาของครูในการใช้หลักสูตรฉบับทดลองโดยรายละเอียดจากผลการวิจัย
มีดังนี้ คือ

1. ปัญหาและอุปสรรคที่ครูพบขณะทดลองใช้หลักสูตร

1.1 ครูส่วนมากสอนได้ไม่ครบทุกเนื้อหา มีเพียงเนื้อหาคณิตศาสตร์ กลุ่ม-
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต จริยศึกษา และศิลปศึกษา เท่านั้น ที่ครูจำนวนมากกว่าร้อยละ
66 ขึ้นไป สอนได้ครบ

1.2 เนื้อหาส่วนมากมีความยากเกินความสามารถของผู้เรียนมาก โดยเฉพาะ
เนื้อหาภาษาไทย คณิตและนาฏศิลป์ และกลุ่มการงานและพื้นฐานอาชีพ นอกจากนั้น ยังมี
รายละเอียดซ้ำซ้อนกัน บางเรื่องไม่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน

1.3 แผนการสอนส่วนมากอธิบายกิจกรรมไว้ไม่ชัดเจน ไม่สามารถปฏิบัติตาม
ได้ บางเนื้อหาที่มีกิจกรรมและจุดประสงค์การเรียนรู้มากหรือสูงเกินไป จนครูไม่สามารถสอน
ให้บรรลุผลได้ นอกจากนั้นบางเนื้อหาที่ไม่ได้แนะนำกิจกรรมไว้

1.4 ระยะเวลาเรียน มีเวลาน้อยเกือบทุกวิชา นอกเหนือจากเนื้อหาทาง
จริยศึกษาเท่านั้นที่ครูคิดเห็นว่า มีเวลาเรียนมากเกินไป

1.5 สื่อการเรียน ครูส่วนมากขาดอุปกรณ์การสอน และมีความคิดเห็นว่า
หนังสืออ่านประกอบมีน้อย ใช้น่ายาก บางบทเรียนตัวอักษรมีขนาดเล็กเกินไป สำหรับแบบฝึก-
หัดนั้น ครูคิดเห็นว่า มีมาก ยาก และสับสน นอกจากนั้นยังมีคำสั่งไม่ชัดเจนด้วย

2. ปัญหาทั่วไป มีดังนี้

2.1 ครูยังขาดความรู้ ความถนัดในการสอนบางเนื้อหา โดยเฉพาะเนื้อหา
ศิลปศึกษา คณิตและนาฏศิลป์ และยังไม่เข้าใจหลักสูตรที่นัก นอกเหนือจากนั้นครูยังไม่ค่อย
ได้รับการนิเทศจากผู้เกี่ยวข้อง ผู้บริหารระดับอำเภอ จังหวัดไม่ให้ความสนใจ หรือสนับสนุน
ให้กำลังใจในการปฏิบัติงานทดลองใช้หลักสูตร

2.2 ผู้เรียนขาดเรียนบ่อย ขาดความพร้อมทางการเรียน ไม่ค่อยกล้าแสดง
ออกขณะปฏิบัติกิจกรรม นอกจากนั้นผู้เรียนยังไม่เข้าใจและพูดภาษาไทยไม่ได้อีกด้วย

2.3 ผู้ปกครองยังไม่เข้าใจหลักสูตร และไม่ให้ความร่วมมือในการติดตาม

ผลการปฏิบัติของผู้เรียน¹

ในปี พ.ศ. 2521 อันเป็นที่ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 เป็นปีแรก สมพงษ์ จิตระดับ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็นผู้บริหารการศึกษา จำนวน 229 คน ครูประจำการ 266 คน จากโรงเรียนทั้งหมด 78 โรงเรียน ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. ความพร้อมของโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่ว ๆ ไป ส่วนใหญ่ยังไม่พร้อมที่จะปฏิบัติตามแนวหลักสูตรประถมศึกษา 2521 ได้อย่างเต็มที่

2. ผู้บริหารการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่มีความพร้อมในตัวเองอยู่ในระดับสูงมาก

3. ครูประจำการในระดับประถมปีที่ 1 เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมแล้ว มีความพร้อมในเรื่องระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการเป็นครู ระดับอายุ สูงมากพอสมควร และสามารถสอนและปรับตัวเองให้เข้ากับกำเนินการเรียนการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ได้เป็นอย่างดี

4. ความพร้อมในค่านิยมสถานที่ดี และแหล่งบริการทางวิชาการ ปรากฏว่าระดับความคิดเห็นทั้งของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการ ส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง

5. ความพร้อมในเรื่องความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร ปรากฏว่า ระดับความคิดเห็นของทั้งผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการส่วนใหญ่อยู่ในระดับที่ควรปรับปรุง

6. ความพร้อมในค่านิยมกรรมการเรียนการสอน ปรากฏว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการส่วนใหญ่ อยู่ในระดับค่อนข้างดี มีความพร้อมดี มีบางส่วนที่ควรปรับปรุง

7. ความพร้อมในค่านิยมสื่อการเรียน ปรากฏว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการทั้งหมด อยู่ในระดับควรปรับปรุง

¹ วิเชียร เทียมเมือง, "ปัญหาและความคิดเห็นของครูชั้นประถมปีที่ 1 ในการทดลองใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521 (ฉบับร่าง ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2518)" ..., หน้า

8. ความพร้อมในด้านการศึกษาและการประเมินผล ปรากฏว่า ระดับความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาและครูประจำการแตกต่างกันเป็น 2 ระดับใกล้เคียงกัน คือ ควรปรับปรุง และ ค่อนข้างดี¹

และในปี พ.ศ. 2521 เช่นเดียวกัน กรมวิชาการ ได้รายงานการติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษาใหม่ ของโรงเรียนในภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งพบว่ามีปัญหาและอุปสรรคในการใช้หลักสูตร สรุปได้ดังนี้ คือ

1. โรงเรียนต่าง ๆ ได้รับเอกสารหลักสูตรและวัสดุต่าง ๆ ไม่เพียงพอและล่าช้า และเอกสารบางประเภทไม่ได้รับเลย เช่น เอกสารในการวัดผลประเมินผล เป็นต้น
2. โรงเรียนต่าง ๆ ในบางภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง มีครูไม่ครบชั้น นอกจากนี้ บางโรงเรียน สภาพของห้องเรียน คับแคบ มีนักเรียนแออัด ไม่เหมาะสมที่จะสอนตามแนวหลักสูตรใหม่ได้
3. ผู้บริหารโรงเรียนบางโรงเรียนไม่สนับสนุน ช่วยเหลือครูในการใช้หลักสูตรใหม่ ปล่อยให้ครูสอนตามลำพัง และบางโรงเรียนไม่นำอุปกรณ์ที่ได้รับแจกออกใช้
4. ครูไม่ยอมรับหลักสูตรใหม่ บางคนให้ความเห็นว่า สอนตามแนวหลักสูตรใหม่เหนื่อยมาก หลักสูตรใหม่มีกิจกรรมมากเกินไป นอกจากนี้ ครูบางคนไม่ใช้อุปกรณ์
5. ขาดแคลนหนังสือเรียน เนื่องจากได้รับแจกไม่เพียงพอและไม่สามารถหาซื้อได้
6. ครูประจำชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในภาคต่าง ๆ บางส่วนไม่ผ่านการอบรมตามแนวหลักสูตรใหม่ ผู้ที่ผ่านการอบรมก็ไม่เข้าใจหลักสูตรดีพอ ทำให้ขาดความมั่นใจในการสอนตามแนวหลักสูตรใหม่
7. ครูขาดความรู้ทางด้านเทคนิคการสอน เทคนิคการจัดทำและการใช้อุปกรณ์อย่างถูกวิธี

¹สมพงษ์ จิตระกำ, "ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษา และครูประจำการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 2521," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521), หน้า 148 - 150.

8. ความพร้อมของเด็กในบางโรงเรียนแตกต่างกันมาก

9. ขาดการนิเทศและติดตามผล จากวิทยากรผู้ให้การอบรม จากวิทยาลัยครู และจากศึกษานิเทศก์¹

ปี พ.ศ. 2522 มาลินี กุลมาตย์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นครู 46 คน ครูใหญ่ 22 คน ศึกษานิเทศก์ 22 คน รวม 90 คน จากโรงเรียนประถมศึกษาที่ทดลองใช้หลักสูตร-ประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จำนวน 25 โรงเรียน ผลการวิจัยพบว่า ความคาดหวังของครู ครูใหญ่ และศึกษานิเทศก์ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประถมศึกษา 2521 กลุ่มสร้าง-เสริมลักษณะนิสัยไม่แตกต่างกัน คือ ส่วนใหญ่เห็นตรงกันว่า เนื้อหาทั้ง 4 หมวดวิชา มีความเหมาะสมในด้านต่าง ๆ คือ มีความเหมาะสมในด้านประโยชน์ ภัยของผู้เรียน จำนวนเวลา เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การสอนให้บรรลุตามจุดมุ่งหมาย และการติดตาม วัสดุ อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ มีเนื้อหาบางเรื่องบางแง่ที่ควรปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมขึ้นอีกเล็กน้อย²

และในปีเดียวกันนี้เอง วิไล โบว์เสวีวงศ์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็น ผู้บริหารโรงเรียน 200 คน ครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 200 คน รวม 400 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

1. ผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 มีปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา

¹กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "รายงานปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้,"

(กรุงเทพมหานคร : กรมวิชาการ, 2521), อัดสำเนา.

²มาลินี กุลมาตย์, "การเปรียบเทียบความคาดหวังของครู ครูใหญ่และศึกษานิเทศก์ ที่มีต่อประสิทธิภาพของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์-มหาวิทยาลัย, 2522), หน้าบทคัดย่อ.

พุทธศักราช 2521 มากเพียงคำเดียว คือ การใช้สื่อการเรียน ส่วนที่เหลือในอีก 4 คำกล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับตัวครู ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและวัสดุหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล มีปัญหาปานกลาง

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาของผู้บริหารโรงเรียนและครูชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เกี่ยวกับปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พบว่า แตกต่างกันเพียง 34 เรื่อง ใน 114 เรื่อง¹

ในปี พ.ศ. 2524 จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช ได้ทำการวิจัยเรื่อง "การใช้แผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร" โดยใช้กลุ่มตัวอย่างประชากรที่เป็น ผู้บริหารนอกสถานศึกษา 50 คน ผู้บริหารในสถานศึกษา 258 คน และครูผู้สอน 500 คน รวม 808 คน ได้รับแบบสอบถามฉบับคืนมาทั้งสิ้น 708 ฉบับ ผลการวิจัยมีดังนี้ คือ

จากการวิเคราะห์แผนการสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มประสบการณ์ จริยศึกษา ศิลปศึกษา คณิตและนาฏศิลป์ พลศึกษา และกิจกรรมสร้างนิสัย ปรากฏว่า ในกลุ่มประสบการณ์ จริยศึกษา ศิลปศึกษา และพลศึกษานั้น องค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ ซึ่งได้แก่ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อการเรียน และการวัดผล อยู่ในเกณฑ์ดีและเหมาะสมแล้วทุกองค์ประกอบ ส่วนกลุ่มประสบการณ์คณิตและนาฏศิลป์มีองค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องปรับปรุงเป็นบางส่วน คือ กิจกรรมการเรียนการสอนที่ว่า "เล่าเรื่องเกี่ยวกับทำนองจังหวะระหว่างเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากล เปรียบเทียบให้นักเรียนฟัง" และ สื่อการเรียนที่เกี่ยวกับ "เทปเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากล" และที่ต้องแก้ไขทั้งหมด คือ องค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ที่เกี่ยวกับจุดประสงค์ที่ว่า "บอกความแตกต่างของเพลงไทยเดิมและเพลงไทยสากลได้พอสมควร" สำหรับกลุ่มประสบการณ์กิจกรรมสร้างนิสัย มีองค์ประกอบของกลุ่มประสบการณ์ที่ต้องปรับปรุงเป็นบางส่วน

¹วิลโลว์ โบว์ เสรวีวงศ์, "ปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในเขตการศึกษา 6," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้าบทคัดย่อ.

คือ จุดประสงค์ที่ว่า "ยอมรับผิดเมื่อตนทำผิด" และกิจกรรมการเรียนรู้การสอนที่ว่า "ให้นักเรียนนำข่าวจากหนังสือพิมพ์หรือข่าวชาวบ้านที่เกี่ยวกับความซื่อสัตย์มาเล่าให้เพื่อนฟังแล้วช่วยกัน-วิจารณ์" ในส่วนที่เป็นปัญหาของครูเกี่ยวกับการใช้แผนการสอน ครูประสบปัญหาเกี่ยวกับความรู้ในเรื่อง ความรู้พื้นฐานของการสอนจริยศึกษาและวิธีบูรณาการ ครูไม่มีทักษะและ/หรือไม่มีความพร้อมที่จะทำตามหลักสูตรและเอกสารประกอบหลักสูตร เกี่ยวกับความสามารถในการให้นักเรียนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมเพื่อปลูกฝังการสร้างเสริมลักษณะนิสัย ความพร้อมในการจัดทำสื่อการเรียน และการสนับสนุนของโรงเรียนในการจัดสื่อการเรียนที่จำเป็นต่อการเรียนการสอน สำหรับในเรื่องวิธีวัดผล ครูผู้สอนใช้วิธีสังเกตความตั้งใจความสนใจในขณะที่เรียนมาเป็นอันดับแรก ส่วนวิธีอื่น ๆ รองลงมาได้แก่ ตรวจผลงาน สังเกตพฤติกรรมที่แสดงออก สนทนาและซักถาม ทดสอบ สังเกตความร่วมมือในการทำงานเป็นกลุ่ม และศึกษาเป็นรายบุคคล¹

ศูนย์วิจัยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹จันทนา ตั้งสุวรรณพานิช, "การใช้แผนการสอนของกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร," (วิทยานิพนธ์ ปริญญาครูศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524), หน้าบทคัดย่อ.